

KAUHAVA

Kauhavan kaupunki
Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029

Sisältö

1. Hyvinvointisuunnitelman lainsäädännöllinen perusta 4

2. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja suunnitelman rakenne 6

Lapset ja nuoret 8

TAVOITE 1 Vanhemmuuden vahvistaminen ja arjen hallinta 8

TAVOITE 2 Hyvinvointia edistävien elintapojen vahvistaminen 9

TAVOITE 3 Turvallisen kasvuympäristön varmistaminen 10

Työikäiset 12

TAVOITE 1 Elämänhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen 12

TAVOITE 2 Kansansairauksien ehkäisy terveellisiä elintapoja tukemalla 13

TAVOITE 3 Työkykyisyyden säilyminen 13

Ikäihmiset 14

TAVOITE 1 Terveyden ja toimintakyvyn vahvistuminen 14

TAVOITE 2 Palvelujen saavutettavuu-den turvaaminen 15

TAVOITE 3 Ikääntyvän väestön osallisuuden turvaaminen 15

1. Hyvinvointisuunnitelman lainsäädännöllinen perusta

Kunnan hyvinvointisuunnitelma perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka velvoittaa kunnat edistämään asukkaidensa hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta sekä seuraamaan näiden kehitystä systemaattisesti. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) on kunnan perustehtävä ja keskeinen osa strategista johtamista.

Keskeisin suunnittelua ohjaava säädös on **terveydenhuoltolaki (1326/2010)**, jonka mukaan kunnan tulee seurata asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Laki edellyttää, että kunta laatii valtuustokausittain laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman sekä raportoi tavoitteiden toteutumisesta vuosittain. Hyvinvointisuunnitelma toimii strategisena asiakirjana, joka ohjaa kunnan eri toimialojen työtä.

Kuntalaki (410/2015) vahvistaa hyvinvoinnin edistämisen kunnan perustehtäväksi. Kunnan strategiassa tulee asettaa tavoitteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiselle, ja hyvinvointisuunnitelma konkretisoi nämä tavoitteet toimenpiteiksi. Suunnitelma tukee myös kunnan päätöksentekoa ja resurssien kohdentamista.

Vuonna 2023 voimaan tullut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus korostaa kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä. **Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sekä laki hyvinvointialueesta (611/2021)** määrittelevät työnjaon siten, että kunnat vastaavat edelleen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omalla alueellaan. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa erityisesti tiedonvaihdossa, tavoitteiden asettamisessa ja toimenpiteiden toteutuksessa. Kauhavan kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 nojaakin voimakkaasti yhdessä hyvinvointialueen kanssa tehtyyn laajaan hyvinvointisuunnitelmaan.

Ehkäisevä päihdetyö on keskeinen osa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sitä ohjaa erityisesti **laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)**, jonka mukaan kunnan tehtävänä on ehkäistä ja vähentää alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja rahapelaamisen haittoja sekä edistää väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Lain 5 § velvoittaa kuntaa huolehtimaan ehkäisevän päihdetyön toteutumisesta osana kunnan peruspalveluja sekä nimeämään työn vastuuhenkilön ja huolehtimaan eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Työtä toteutetaan poikkihallinnollisesti yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakuntien ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena on vahvistaa suojaavia tekijöitä, ehkäistä ongelmien syntymistä sekä varmistaa varhainen tuki kaikissa ikäryhmissä.

Lisäksi hyvinvointisuunnitelman sisältöön vaikuttaa laaja joukko erityislainsäädäntöä, kuten **sosiaalihuoltolaki (1301/2014)**, joka korostaa ennaltaehkäisyä ja varhaista tukea, sekä useat eri väestöryhmiä koskevat lait (esim. nuorisolaki, liikuntalaki, varhaiskasvatuslaki ja perusopetuslaki). Nämä säädökset ohjaavat hyvinvoinnin edistämistä eri toimialoilla ja varmistavat, että työ on poikkihallinnollista ja yhdenvertaista.

Hyvinvointisuunnitelma kokoaa nämä lainsäädännölliset velvoitteet yhdeksi kokonaisuudeksi. Se toimii käytännön työvälineenä, jonka avulla kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia eri ikäryhmissä tavoitteellisesti, tietoon perustuen ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Kauhavan kaupungin hyvinvointisuunnitelma perustuu kaupungin strategiaan, sen arvoihin sekä yhteiseen näkemykseen suunnasta, johon kaupunkia kehitetään. Hyvinvointityö on osa kaikkea kaupungin toimintaa, ja sen keskiössä ovat kauhavalaiset – arki, sujuva elämä ja mahdollisuus voida hyvin elämän eri vaiheissa. Kauhavan kaupungin uusi strategia vuoteen 2040 toimii vahvana pohjana hyvinvointisuunnitelman laatimiselle.

Kauhavan toimintaa ohjaavat vahvat arvot. ***"Arvot kohorallansa – kaikki följjys"*** kuvastaa yhteisöllisyyttä ja sitä, että kaupunki on ennen kaikkea ihmisiä varten. Tavoitteena on reilu, turvallinen ja inhimillinen elinympäristö, jossa jokainen kokee kuuluvansa joukkoon ja voi luottaa sekä kaupunkiin että kanssaihmisiin. ***"Kirkkahalla pelillä"*** korostaa läpinäkyvyyttä, vastuullisuutta ja lainmukaista toimintaa sekä pitkäjänteistä, kestävää päätöksentekoa. ***"Kunnon***

jäläki" puolestaan kuvaa kehittämishakuisuutta, rohkeutta ja kykyä uudistua – tavoitteena on vaikuttava ja laadukas toiminta. *"Kauhavalaaselle tehty"* muistuttaa, että kaikki palvelut suunnitellaan kuntalaisten tarpeista lähtien, saavutettaviksi ja helposti lähestyttäviksi.

Strateginen päämäärä – ***Paree paikka*** – rakentaa Kauhavasta vetovoimaisen ja elinvoimaisen kaupungin. Kauhava on hyvä paikka yrityksille, jossa yrittäjyyttä arvostetaan ja kasvu mahdollistetaan. Sijainti, toimivat liikenneyhteydet ja saavutettavuus tekevät kaupungista helpon tulla. Samalla Kauhava on paikka, johon on helppo juurtua: asumisen vaihtoehdot, elinympäristö ja yhteisöllisyys tukevat asukkaiden hyvinvointia ja pysyvyyttä.

Kaupunkistrategiassa erityinen paino on lapsissa, nuorissa ja perheissä – ***Kersojen Kauhava***. Tavoitteena on sujuva arki, toimivat ja saavutettavat palvelut sekä ennaltaehkäisevä työ, jossa ketään ei jätetä yksin. Kauhava haluaa olla turvallisin paikka kasvaa, jossa laadukas varhaiskasvatus ja koulutus sekä yhteisöllinen toimintakulttuuri tukevat hyvinvointia. Harrastus- ja osallistumismahdollisuuksien monipuolisuus varmistaa, että jokaisella on mahdollisuus olla mukana ja löytää oma paikkansa. Hyvinvointisuunnitelmassa lasten ja nuorten hyvinvointia halutaan edistää vahvistamalla vanhemmuutta ja arjen hallintaa, hyvinvointia edistäviä elintapoja sekä varmistamalla kaikille turvallinen kasvuympäristö.

Hyvinvointia rakennetaan toimivilla palveluilla – ***Palavelut pelaa***. Kaupunki kehittää palvelujaan yhteistyössä hyvinvointialueen, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa. Palvelut suunnitellaan saavutettaviksi ja eri elämäntilanteisiin sopiviksi. Koulutuspolkujen vahvistaminen varhaiskasvatuksesta jatko-opintoihin tukee sekä yksilön hyvinvointia että alueen elinvoimaa. Tavoitteena on kokonaisuus, jossa asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut yhdenvertaisesti läpi elämänkaaren. Hyvinvointisuunnitelmassa tämä strategian painopiste näkyy eniten työikäisten ja ikäihmisten hyvinvointipalveluiden vahvistamisessa: työikäisten kohdalla halutaan vahvistaa elämänhallintaa ja osallisuutta, ehkäistä kansansairauksia terveellisiä elintapoja tukemalla ja edistää työkykyisyyden säilymistä. Ikäihmisillä tämä huomioidaan hyvinvointisuunnitelmassa haluna turvata terveyden ja toimintakyvyn vahvistuminen, palveluiden saavutettavuutena kaikille ja ikääntyvän väestön osallisuuden lisäämisenä heitä itseään koskeviin asioihin.

Kaupungin kehittämistä ohjaa myös ***Älyä ja maalaasjärkiä*** -ajattelu. Kestävä talous luo perustan hyvinvoinnin rakentamiselle, ja päätöksiä tehdään harkiten ja vastuullisesti. Digitalisaatio ja uudet toimintatavat tuovat tehokkuutta palveluihin. Samalla huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja hyvinvoinnista, sillä hyvinvoiva henkilöstö on laadukkaiden palvelujen edellytys. Avoin vuorovaikutus ja kuntalaisten osallistaminen varmistavat, että kaupunkia kehitetään yhdessä – kuunnellen ja viestien läpinäkyvästi.

Tämä hyvinvointisuunnitelma kokoaa yhteen Kauhavan strategiset tavoitteet ja arvot käytännön toimenpiteiksi. Sen tavoitteena on edistää kaikkien kauhavalaisten hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta pitkäjänteisesti ja vaikuttavasti – yhdessä tehden ja tulevaan luottaen. Hyvinvointisuunnitelman pohjaksi on osallistettu kaupunkilaisia laajasti. Syksyllä 2025 on toteutettu kyselyjä eskari-ikäisille, peruskoulun kahdeksasluokkalaisille ja ikäihmisille. Kauhavan opettajien ajatuksia hyvinvointiteemoihin liittyen kuultiin elokuussa. Hyvinvointipaneeli joulukuussa 2025 kokosi yhteen kaikkien ikäryhmien edustajia keskustelemaan ja pohtimaan, mikä Kauhavalla on tärkeää huomioida tulevaisuuden hyvinvointityössä.

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu elämänlaatulautakunnan alaisuudessa laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä, ja sen valmistelua ovat ohjanneet lausuntokierroksella esiin nousseet näkökulmat. Suunnitelma on käsitelty kasvatus- ja opetuslautakunnassa, teknisessä lautakunnassa, vanhus- ja vammaisneuvostoissa sekä nuorisovaltuustossa, ja lausunnot ovat tukeneet suunnitelman jatkovalmistelua. Lausunnoissa korostuivat erityisesti yhdenvertaisuuden, esteettömyyden, osallisuuden sekä saavutettavan tiedonsaannin merkitys. Näitä teemoja ei ole rajattu yksittäisiin kohderyhmiin, vaan ne on sisällytetty läpileikkaavina periaatteina kaikkiin ikäryhmäkohtaisiin kokonaisuuksiin. Lausuntojen perusteella on myös tarkennettu suunnitelman toimenpiteitä, mittareita sekä vastuutahoja. Kasvatus- ja opetuslautakunta painotti konkreettisten hyvinvoinnin edistämisen keinojen näkyvämpää kuvaamista, tiedonkeruun menetelmien ja aikasyklien avaamista sekä yksilön oman vastuun ja osallisuuden tukemisen vahvistamista. Nuorisovaltuusto puolestaan korosti tarvetta lisätä tietoisuutta kaupungin hyvinvointipalveluista ja muista palveluista sekä kehittää niihin liittyvää viestintää.

Tekninen lautakunta nosti lausunnossaan esiin turvallisen ja hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin merkityksen korostamalla nollatoleranssia kiusaamiselle työ- ja toimintakykyä ylläpitävänä toimintatapana. Vanhus- ja vammaisneuvostot painottivat palveluiden saavutettavuutta sekä sitä, ettei digitaalinen asiointi saa muodostua ainoaksi palvelukanavaksi. Ikäihmisten ja erityisryhmien osallisuuden varmistamiseksi tarvitaan digitaitojen tukemisen lisäksi myös fyysisiä, helposti saavutettavia kohtaamispaikkoja sekä monikanavaista viestintää. Vanhusneuvosto toi lisäksi esiin yhteistyön vahvistamisen ulkopuolisten toimijoiden, kuten Aijjoos-toiminnan, kanssa. Lausuntojen mukaisesti suunnitelmassa tunnistetaan myös rakennetun ympäristön merkitys hyvinvoinnin edistäjänä. Erityisesti esteettömät kävelyreitit, turvalliset liikkumisympäristöt ja levähdyspenkit ovat yhdyskuntasuunnittelun ratkaisuja, joilla voidaan tukea väestön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä edistää ikääntyneiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia itsenäiseen ja aktiiviseen arkeen. Näin suunnitelma rakentaa hyvinvoinnin edistämistä kokonaisuutena, jossa palveluiden, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja elinympäristön kehittäminen muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

2. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja suunnitelman rakenne

Kaupunkistrategian 2040 ohella Kauhavan hyvinvointisuunnitelma perustuu suurelta osin Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen tekemään hyvinvointisuunnitelmaan, jota on tehty yhteistyössä. kuntien ja eri sidosryhmien kanssa. Hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelma rakentuu kolmesta ikäryhmittäisestä kokonaisuudesta, eli lapset ja nuoret, työikäiset sekä ikäihmiset. Tätä jakaumaa käytetään myös Kauhavan suunnitelmassa.

Hyvinvointialueen suunnitelma nostaa esiin hyvinvoinnin edistämisen kaksi tärkeää painopistettä, jotka näkyvät kaikissa ikäryhmissä. Näitä ovat jo aiemmin mainittu ehkäisevä päihdetyö sekä ravitsemusterveyden edistäminen.

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueen tehtävänä on tukea alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä sekä huolehtia ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (5 §). Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029). Kaupungin tehtävänä on toimia ensisijaisesti ennaltaehkäisijänä päihdetyössä.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on valmisteltu yhteistyönä monialaisessa ehkäisevän päihdetyön alueellisessa verkostossa. Lasten ja nuorten ikäryhmässä nostetaan esille kaksi tärkeää teemaa – nikotiinipussit ja rahapelaaminen. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tulee ehkäistä kaikin keinoin. Nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten on tärkeää kysyä niiden käytöstä sekä tukea nuoria käytön lopettamisessa. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029)

Nuoret kohtaavat verkossa runsaasti ja usein aggressiivista rahapelimainontaa. Ulkomaiset nettikasinot eivät aina valvo ikärajoja riittävästi, mikä madaltaa nuorten kynnystä pelaamiseen. Ilmiö näkyy erityisesti ammattioppilaitoksissa opiskelevien poikien keskuudessa. Rahapelaamisesta aiheutuvat haitat voivat olla merkittäviä niin terveydelle, taloudelle kuin sosiaalisille suhteillekin. Siksi pelaamisen puheeksi ottaminen on tärkeää, jotta varhainen tuki ja oikea-aikainen hoitoon ohjaus voidaan toteuttaa. Vuodelle 2027 suunniteltu rahapeliuudistus lisää markkinoiden kilpailua ja pelien saatavuutta, mikä todennäköisesti kasvattaa haittojen riskiä. Tässä tilanteessa ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Kaupungin toimielimistä erityisesti perusopetus, lukiokoulutus ja nuorisopalvelut yhdessä etsivän nuorisotyön kanssa ovat avainasemassa ennaltaehkäisevän työn toteuttamisessa. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029)

Työikäisten ikäryhmässä huolta aiheuttaa alkoholi. Alkoholi on edelleen yleisin päihde Suomessa, ja Etelä-Pohjanmaalla yli neljännes aikuisista käyttää sitä terveydelle haitallisella tasolla. Tulevat lainsäädäntömuutokset voivat lisätä alkoholin käyttöön liittyviä ongelmia entisestään. Hyvinvointialueiden keskeinen tehtävä on tunnistaa riskikäyttö ajoissa ja ohjata henkilöt tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Kaupungin tehtävänä on ennaltaehkäistä näitä haittoja ohjaamalla asukkaita mielekkäisiin toimintoihin ja ehkäisemällä syrjäytymistä kaikissa ikäluokissa.

Ehkäisevän päihdetyön osaamista tulee vahvistaa paitsi sosiaali- ja terveydenhuollossa, myös kaupungin tarjoamissa palveluissa. Lisää tietoa tarvitaan päihteistä, rahapelaamisesta ja niihin liittyvistä haitoista sekä niiden puheeksi ottamisen keinoista. Tietoa tulee jakaa läpileikkaavasti kaikkien ikäryhmien toiminnoissa aina varhaiskasvatuksesta ikäihmisten palveluihin. Viestintää on tärkeää tehostaa hyödyntämällä monipuolisesti eri viestintäkanavia.

Toinen hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman tärkeä painopiste on **ravitsemusterveyden edistäminen.** Ravitsemusterveyden edistäminen on keskeinen osa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden tukemista eri väestö- ja ikäryhmissä. Tavoitteena on turvata lasten terve kasvu ja kehitys, vahvistaa työikäisten työ- ja toimintakykyä sekä

tukea ikääntyneiden toimintakykyä ja kotona selviytymistä. Samalla edistetään koko väestön hyvinvointia ja pyritään kaventamaan terveyseroja. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029)

Merkittävä osa sairastavuudesta ja kuolleisuudesta on yhteydessä elintapoihin, joista ravitsemus on keskeinen yksittäinen tekijä. Kaupungin sisällä keskeisimpiä haasteita ovat ylipaino ja epäterveelliseen ruokavalioon liittyvät elintapasairaudet, jotka koskettavat laajasti eri ikäryhmiä. Ikääntyneiden osalta keskeistä on toimintakyvyn ylläpitäminen sekä vajaaravitsemuksen ennaltaehkäisy ja hoito.

Ravitsemusterveyden edistäminen sisältyy kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan, ja sitä toteutetaan yhteistyössä eri toimialojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimenpiteet kytkeytyvät kaupungin muihin hyvinvointia edistäviin suunnitelmiin ja niiden painopisteisiin.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia vahvistetaan tukemalla terveellisiä elintapoja esimerkiksi lisäämällä ravitsemusosaamista, kehittämällä viestintää sekä vahvistamalla varhaiskasvatuksen, koulujen ja vapaa-ajan toimijoiden osaamista. Työikäisten hyvinvointia edistetään tukemalla terveellisiä valintoja arjessa ja lisäämällä tietoa ravitsemuksen merkityksestä työ- ja toimintakyvylle. Ikääntyneiden kohdalla painopisteenä on toimintakyvyn tukeminen, osallisuuden vahvistaminen sekä vajaaravitsemuksen tunnistamisen ja hoidon kehittäminen yhteistyössä palveluiden kanssa.

Lapset ja nuoret

Etelä-Pohjanmaalla lasten, nuorten ja perheiden palvelut rakentuvat perhekeskustoimintamallin ympärille, jossa yhdistyvät hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut, varhainen tuki, hoito ja kuntoutus sekä tarvittaessa erityistason palvelut. Kun puhutaan perhekeskustoimijoista, sillä tarkoitetaan kuntien, hyvinvointialueen, seurakuntien ja järjestöjen työntekijöitä. Perhekeskustoiminnan viitekehyksenä toimii yhteisövaikuttavuustyö, jossa eri toimijat työskentelevät yhteisten tavoitteiden ja jaetun tilannekuvan pohjalta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

Myös Kauhavalla toimii perhekeskusryhmä yhteistyössä Evijärven kunnan kanssa. Kauhavan perhekeskukseen kuuluu sivistysjohtaja, opetuspäällikkö, varhaiskasvatuspäällikkö, hyvinvointipäällikkö, perhekeskuskoordinaattori, neuvolapalveluiden edustaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, koulukuraattori, seurakunnan edustaja, maahanmuuttokoordinaattori, 4H-yhdistyksen edustaja, erityisopetuksen koordinaattori ja tarpeen mukaan eri alojen vierailevia asiantuntijoita. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029)

Maakunnallista perhekeskustoimintaa ohjaa monialainen ohjausryhmä, jossa on edustus hyvinvointialueelta, kunnista, järjestöistä, seurakunnista, oppilaitoksista, poliisista sekä nuorisovaltuustosta ja kokemusasiantuntijatoiminnasta. Ohjausryhmä kokoaa tietoa alueen hyvinvoinnin tilasta ja tukee yhteisten tavoitteiden asettamista.

Nykytilan tarkastelun perusteella lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää turvallisen kasvuympäristön, hyvinvointia edistävien elintapojen sekä vanhemmuuden ja arjen hallinnan tukemista. Näihin perustuen hyvinvointisuunnitelmatyöryhmä on määritellyt suunnitelmakaudelle kolme keskeistä painopistettä, joiden toteutuminen edellyttää ammattilaisten aktiivista toimimista ja tunnistamista. Näitä painopisteitä hyödynnetään myös Kauhavan hyvinvointisuunnitelmassa asettaen ne Kauhavan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiksi.

Lasten ja nuorten ikäryhmäsää Kauhavan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat **vanhemmuuden ja arjen hallinnan vahvistaminen, hyvinvointia edistävät elintavat** sekä **turvallinen kasvuympäristö.**

TAVOITE 1

Vanhemmuuden vahvistaminen ja arjen hallinta

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Kotihoidon kuntalisän maksaminen	Kotihoidon kuntalisää saavien perheiden kokemus vanhemmuuden vahvistumisesta ja arjen hallinnan paranemisesta, itsearvio	Kaupunginhallitus/hallintojohtaja
Varhaiskasvatus mahdollistettu kaikille alle kouluikäisille	Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus (%) alle kouluikäisistä	Sivistyspalvelut/varhaiskasvatus
Vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksen piirissä puheeksiottamisen avulla	Puheeksiotto toteutuu kyllä/ei Huoltajat kokevat saaneensa tukea vanhemmuuteen, asiakaskirjaukset, huoltajakyselyt	Sivistyspalvelut/varhaiskasvatus
Kaupungin tarjoama perhetoiminta kerhojen ja kohtaamispaikkojen muodossa	Kerhojen ja kohtaamispaikkojen lukumäärä	Sivistyspalvelut/hankkeet, tekniset palvelut ja mahdollisuuksien mukaan 3. sektori
Toimivat nuorisotilat ja monipuoliset tapahtumat nuorille	Nuorisotilojen määrä, työntekijäresurssit, tapahtumien määrä	Sivistyspalvelut/nuorisotoimi; tekniset palvelut
Perhetapahtumat eri puolilla kaupunkia	Tapahtumien määrä	Sivistyspalvelut/kulttuuritoimi, liikuntatoimi, nuorisotoimi, hankkeet ja mahdollisuuksien mukaan 3. sektori
Koulujen ap/ip-toiminta	Toteutuu kyllä/ei	Sivistyspalvelut/perusopetus

TAVOITE 2

Hyvinvointia edistävien elintapojen vahvistaminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Kasvattaminen terveelliseen ruokailuun varhaiskasvatuksessa ja kouluissa	Päivittäin varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailuun osallistuvien lasten ja nuorten osuus (%) sekä terveellisiä ruokailutottumuksia kuvaavat indikaattorit Kouluterveyskyselyt, yksiköissä oma seuranta ja kyselyt	Ruokapalvelut, sivistyspalvelut/ perusopetus, varhaiskasvatus
Kannustaminen liikkumiseen vanhempien esimerkillä perheille suunnattujen kerhojen ja tapahtumien avulla.	Perheille suunnattuihin liikuntakerhoihin ja -tapahtumiin osallistuneiden määrä sekä osallistujien kokemus liikkumisen lisääntymisestä ja vanhempien esimerkin vahvistumisesta Osallistujien määrä, kyselyt osallistuneille perheille	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi
Tietoiskut kouluissa terveellisistä elintavoista	Tietoiskujen ja niihin osallistuneiden määrä	Sivistyspalvelut/ perusopetus,lukio; ruokapalvelut
Edulliset harrastusmahdollisuudet kaikille, harraste-esittelyt kuten harrastemessut	Harrastavien osuus kasvaa, kustannus-syistä harrastamattomien osuus vähenee ja harraste-esittelyt tavoittavat vähintään 80 % kohderyhmästä Kyselyt (esim. kouluterveyskysely), osallistujamäärät	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi, hankkeet, tekniset palvelut
Kotiintulosuositukset nuorille	Toteutuuko kyllä/ei, osallisten kuuleminen	Elämänlaatulautakunta
Liikuntapaikkojen kunnossapito, uudet kokeilut	Liikuntapaikkojen hoitoaste, toteutuuko uudet kokeilut vai ei	Tekniset palvelut
Liikunnallisuuden lisääminen kouluihin kaikkeen toimintaan, erityisesti liikuntatunneille	Move-mittaukset, kouluterveyskyselyt	Sivistyspalvelut/ perusopetus
Välituntitoimintaa kouluihin, Liikkuva Koulu-konsepti	Toiminnan määrä, osallistuneiden määrä, toimiiko konsepti kokonaisuudessaan sujuvasti	Sivistyspalvelut/ perusopetus
Musiikki osana varhaiskasvatusta	Musiikkileikkikouluun osallistuvien määrä koko ikäluokasta	Sivistyspalvelut/musiikkiopisto
Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen yhteisöllisillä kulttuuritapahtumilla kuten musikaalit	Kulttuuritapahtumiin osallistuneiden määrä sekä osallistujien kokemus mielen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistumisesta Osallistujatilastot, palautekyselyt	Sivistyspalvelut/ kulttuuritoimi, musiikkiopisto, kirjastot, museot
Erityisryhmien liikuntamahdollisuuksien lisääminen	Soveltavien liikuntaryhmien määrä ja kattavuus koko kaupungin alueella	Sivistyspalvelut/ Liikuntatoimi

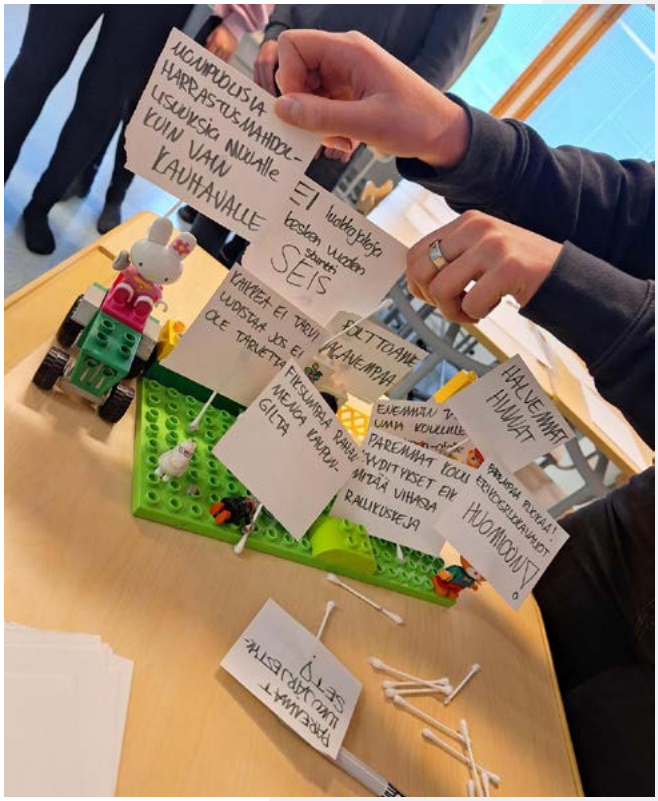
TAVOITE 3

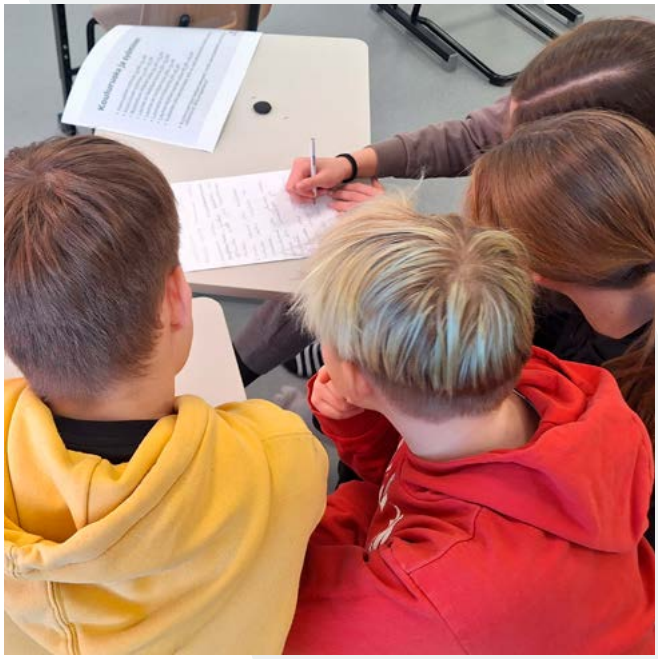
Turvallisen kasvuympäristön varmistaminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Kiusaamiselle nollatoleranssi	Kiusaamista kokeneiden lasten ja nuorten osuus sekä kokemus turvallisuudesta ja kiusaamiseen puuttumisesta Kouluterveyskyselyt, yksikkökohtainen seuranta	Sivistyspalvelut/ perusopetus, nuorisotoimi, hankkeet
Aikuiset näyttävät hyvää esimerkkiä	Lasten ja nuorten kokemus kaikkien aikuisten esimerkillisestä toiminnasta sekä sivistyshenkilöstön itsearviointi esimerkin näyttämisestä Oppilaskyselyt, henkilöstökyselyt	Sivistyspalvelut/ perusopetus, lukio, nuorisotoimi
Hyväkuntoiset koulut ja päiväkodit sekä niiden piha-alueet	Hyväkuntoisten koulu- ja päiväkotitilojen osuus sekä käyttäjien kokemus tilojen turvallisuudesta ja toimivuudesta. Lisäksi seurataan piha-alueiden turvallisuutta ja sisäilmailmoituksia. Seurataan korjausvelan määrää. Kuntokartoitukset, turvallisuustarkastukset, turvakävelyt	Tekniset palvelut
Reagointi havaittuihin turvallisuusuhkiin ja epäkohtiin	Havaittuihin uhkiin ja epäkohtiin reagoinnin nopeus ja käsiteltyjen tapausten osuus Onko käytössä toimintamalli kyllä/ei Ilmoitusjärjestelmä SecApp/ilmoitusten/ hälytysten määrä	Sivistyspalvelut/ tietohallinto/tekniset palvelut
Riittävä työntekijäresurssi lapsi- ja nuorisotyöhön	Resurssin määrä suhteessa palveluja käyttävien lasten ja nuorten määrään	Sivistyspalvelut/ nuorisotoimi, varhaiskasvatus
Rasismin ja syrjinnän ehkäiseminen	Syrjintää kokeneiden lasten ja nuorten osuus sekä kokemus yhdenvertaisuudesta ja syrjintään puuttumisesta. Reagoidaan ilmoitettujen tapauksiin välittömästi ja seurataan niiden käsittelyä. Kyselyt, tapausseuranta	Elinvoimapalvelut, sivistyspalvelut
Turvallisten ja esteettömien kulkuväylien ylläpito	Hoitotasot, kulkuväylillä tapahtuvien onnettomuuksien määrä ja käyttäjien kokemus turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Seurataan kunnossapito-toimenpiteiden toteutumista ajallaan. Kuntotarkastukset, onnettomuustilastot tien kunnosta johtuen, esteettömyyskävelyt.	Tekniset palvelut

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta, tukea perheiden arjen hallintaa sekä luoda lapsille ja nuorille turvalliset edellytykset kasvuun ja kehitykseen. Tavoitetta edistetään tarjoamalla kotihoidon tukea, laadukkaita ja saavutettavia varhaiskasvatuspalveluja sekä vanhemmuuden tukea osana varhaiskasvatuksen arkea. Perheiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kerhojen, kohtaamispaikkojen, perhetapahtumien sekä toimivien nuorisotilojen ja monipuolisen nuorisotoiminnan avulla. Lisäksi koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten turvallista arkea ja perheiden hyvinvointia.

Edelleen, lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään vahvistamalla terveellisiä elintapoja, tarjoamalla edullisia harrastusmahdollisuuksia sekä lisäämällä liikuntaa, kulttuuria ja yhteisöllistä toimintaa osaksi arkea. Terveelliseen ruokailuun, liikuntaan ja hyvinvointia tukeviin valintoihin kannustetaan varhaiskasvatuksessa, kouluissa sekä perheille suunnatuissa tapahtumissa. Mielen hyvinvointia tuetaan kulttuuri- ja musiikkitoiminnalla, ja liikuntamahdollisuuksia kehitetään myös erityisryhmien tarpeet huomioiden. Turvallisen kasvuympäristön varmistamiseksi kiusaamiselle asetetaan nollatoleranssi, ehkäistään rasismia ja syrjintää, ylläpidetään turvallisia ja terveellisiä oppimisympäristöjä sekä huolehditaan turvallisista kulkuväylistä.

Työikäiset

Työikäiset muodostavat merkittävän osan väestöstä ja heidän terveytensä, toimintakykynsä sekä osallisuutensa vaikuttavat suoraan niin alueen elinvoimaan kuin palvelujärjestelmän kestävyyteen. Tämän työikäisten hyvinvointisuunnitelman tavoitteina ovat **elämänhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen, kansansairauksien ehkäisy terveellisiä elintapoja tukemalla** sekä **työkykyisyyden säilyminen**. Hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää ennaltaehkäiseviä toimia, varhaista tukea ja palveluketjujen sujuvuutta, jotta työikäiset voivat pysyä työelämässä, syrjäytymistä voidaan ehkäistä ja arjen haasteista on mahdollista selviytyä. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029)

Etelä-Pohjanmaan alueella esiintyy valtakunnallista keskiarvoa enemmän ylipainoa ja tyypin 2 diabetesta. Liikunnan lisääminen, ravitsemusohjaus ja tupakoinnin vähentäminen ovat keskeisiä terveyden edistämisen tavoitteita niin hyvinvointialueen kuin Kauhavan omassakin hyvinvointisuunnitelmassa.

Suunnitelman tavoitteena on ohjata päätöksentekoa, kehittää työikäisten asiakastyötä sekä palveluja. Suunnitelman tarkoituksena on toimia työkaluna työikäisten kanssa toimiville.

TAVOITE 1

Elämänhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Liikuntapaikkojen kunnossapito	Kunnossapitotoimenpiteiden (huollot, korjaukset ja tarkastukset) toteutuminen suunnitellussa aikataulussa. Käyttäjien kokemusta liikuntapaikkojen kunnosta, turvallisuudesta, toimivuudesta ja esteettömyydestä. Kunnossapidon seurantajärjestelmät, asiakaskyselyt	Tekniset palvelut
Kulkuväylien ja levähdyspaikkojen kunnossapito	Kulkuväylien kunnossapitotoimenpiteiden (auraus, liukkaudenesto, vaurioiden korjaus) toteutuminen ajallaan sekä vikailmoitusten käsittelyaika ja käyttäjien kokemus kunnossapidon toimivuudesta. Seurataan kulkuväyliin liittyviä tapaturmia. Kunnossapidon seuranta, vikailmoitusjärjestelmät, asiakaskyselyt ja tapaturmatilastot. Esteettömyyskävelyt.	Tekniset palvelut
Toiminnan järjestäminen työelämän ulkopuolella oleville	Toteutuu kyllä/ei, mahdolliset kävijämäärät tapahtumissa	Sivistyspalvelut/ kulttuuritoimi, elinvoimapalvelut + mahdollisesti 3. sektorin toimijat
Yhteisölliset nuorisoillat	Toteutuu kyllä/ei	Sivistyspalvelut/nuorisotoimi

TAVOITE 2

Kansansairauksien ehkäisy terveellisiä elintapoja tukemalla

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Monipuoliset ja edulliset liikuntamahdollisuudet	Liikuntatarjonnan laajuus, palvelujen saavutettavuus ja osallistujamäärät sekä palvelujen koettu edullisuus Tilastot, kyselyt, palautteet	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi, tekniset palvelut
Elintapaohjaus	Toteutuuko kyllä/ei, asiakasmäärät, kyselyt, tilastot	Sivistyspalvelut/ liikuntapalvelut
Työpaikkojen liikuntaporukat, kävelypalaverit	Toteutuuko kyllä/ei	Kaikki toimialat
Liikuntakampanjat, matalan kynnyksen liikuntatarjonta, soveltavan liikunnan ryhmät	Toteutuuko kyllä/ei, ryhmien ja osallistujien määrät	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi

TAVOITE 3

Työkykyisyyden säilyminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Liikunnan pienryhmät, e-passit, liikuntaohjelmat, taukoliikunta	Toteutuuko ryhmät/taukoliikunta kyllä/ei, onko e-passi käytössä kyllä/ei Mitä erilaisia liikuntaohjelmia käytössä kaupungilla (esim. Break pro)	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi; elinvoimapalvelut
Liikuntapalvelut ulko- ja sisäliikuntaan	Liikuntapaikkojen määrä, liikunta-paikkojen hoitotaso, liikuntapaikkojen sijainti saavutettavissa ja esteetön kyllä/ei, käyntimäärät	Tekniset palvelut, sivistyspalvelut/liikuntatoimi
Liikunnan, ravinnon ja levon tasapaino	Elintapatasapainoindeksi, eli osuus työikäisistä, jotka täyttävät samanaikaisesti liikunta-, ravitsemus- ja unisuositukset Hyvinvointikyselyt, työhyvinvointikyselyt	Sivistyspalvelut
Kulttuuri- ja kirjastopalvelut mielenterveyden edistäjänä	Kirjasto- ja kulttuuripalvelujen käyntimäärät, tapahtumiin osallistuneiden määrä, matalan kynnyksen tapahtumien määrä Tilastot, palautekyselyt	Sivistyspalvelut/ kulttuuritoimi, museot, kirjastot
Nollatoleranssi työpaikkakiusaamiselle	Kiusaamista kokeneiden määrä kyselytutkimuksin	kaupunki työnantajana, kaupungin alueella toimivat työnantajat, 3. sektori

Kaupungin tavoitteena tämän suunnitelman mukaisesti on vahvistaa työikäisten elämänhallintaa, osallisuutta ja hyvinvointia sekä luoda edellytyksiä aktiiviselle ja terveelliselle arjelle. Tähän pyritään liikuntapaikkojen ja kulkuväylien hyvällä kunnossapidolla, turvallisuudella ja esteettömyydellä sekä järjestämällä toimintaa työelämän ulkopuolella oleville kuntalaisille. Lisäksi yhteisöllisyyttä vahvistetaan muun muassa kolmannen sektorin kanssa toteutettavan toiminnan avulla.

Työikäisten terveyttä ja työkykyä edistetään tukemalla terveellisiä elintapoja ja mahdollistamalla monipuolinen liikunta. Keinoina ovat edulliset ja saavutettavat liikuntapalvelut, elintapaohjaus, liikuntakampanjat, soveltavan liikunnan ryhmät sekä työpaikkojen liikuntaporukat ja kävelypalaverit. Työkyvyn säilymistä tuetaan myös liikunnan pienryhmillä, taukoliikunnalla, erilaisilla liikuntaohjelmilla sekä kiinnittämällä huomiota liikunnan, ravinnon ja levon tasapainoon. Mielenterveyttä ja hyvinvointia vahvistetaan kulttuuri- ja kirjastopalvelujen avulla tarjoamalla matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia.

Ikäihmiset

Laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista säädetään, että hyvinvointialueen on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimivakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2026–2029). Kaupungin tehtävät eivät ole näin velvoittavia, mutta vastuu kaupungin ikäihmisistä kasvaa ikääntyvän väestön suhteellisen määrän kasvaessa kiihtyvällä tahdilla.

Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut laatusuosituksen aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi vuosille 2024–2027. Laatusuositus on tarkoitettu tukemaan hyvinvointialueiden sekä kuntien varautumista väestön ikääntymiseen.

Kauhavan hyvinvointisuunnitelma ikäihmisille sisältää kolme tärkeää tavoitetta. Ne ovat t**erveyden ja toimintakyvyn vahvistuminen, palvelujen saavutettavuuden turvaaminen** sekä **ikääntyvän väestön osallisuuden turvaaminen.**

TAVOITE 1

Terveyden ja toimintakyvyn vahvistuminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Liukastumisten ja kaatumisten ehkäisy, esteettömyys, levähdyspaikat	Saatu palaute	Tekniset palvelut, esteettömyyskävelyt, levähdyspaikkojen määrä ja sijainti
Terveysneuvontaa ja liikuntapalveluja	Elintapaohjauksen vaikuttavuus, asiakaskyselyt	Sivistyspalvelut/liikuntatoimi
Yhteistyö eri tahojen kanssa, Aijjoos ym.	Toteutuuko kyllä/ei, yhteistyön määrä ja laatu	Sivistyspalvelut
Yhteisöllinen asuminen	Toteutuuko kyllä/ei	Elinvoimapalvelut, Kauhavan vuokra-asunnot
Elintapaohjaus	Toteutuuko kyllä/ei, asiakasmäärät, kyselyt, tilastot.	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi
Edulliset harrastusmahdollisuudet eri aihealueilta + matalan kynnyksen liikuntatapahtumat	Osallistumismäärät eri tahojen järjestämiin harrastusmahdollisuuksiin ja tapahtumiin	Sivistyspalvelut/ liikuntatoimi, kansalaisopisto, yhteistyökumppaniyhdistykset (Aijjoos, eläkeyhdistykset, muistiyhdistykset, Sydänyhdistykset jne.)
Kirjastojen palvelut	Kirjastokäynnit, lainojen määrä, tapahtumiin osallistuneiden määrä, digipalveluja saaneiden määrä, kotiin vietävien palvelujen määrä	Sivistyspalvelut/ kirjastot

TAVOITE 2

Palvelujen saavutettavuuden turvaaminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Joukkoliikenne/ palveluliikenne	Palveluihin pääsy kuljetuspalvelun avulla, asiakaskyselyt, käyttäjätilastot	Sivistyspalvelut/ kuljetuspalvelut
Liikkuvat palvelut	Liikkuvien palvelujen määrä, liikkuvien palvelujen saavutettavuus, palveluntuottajien tilastot	Sivistyspalvelut, elinvoimapalvelut
Palveluopas (paperinen)	Toteutuu kyllä/ei, julkaisutiheys/ päivittämisen aikataulu	Elinvoimapalvelut

TAVOITE 3

Ikääntyvän väestön osallisuuden turvaaminen

TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUTAHO
Keskustelutilaisuudet/ kokoontumiset kahvin äärellä	Toteutuu kyllä/ei	Vanhusneuvosto, 3. sektorin toimijat
Kulttuuri- ja liikuntatoimen jalkautuminen hoivakoteihin/ palvelutaloihin	Toteutuu kyllä/ei, toiminnan määrä	Sivistyspalvelut/kulttuuritoimi, liikuntatoimi, musiikkiopisto
Eri sukupolvien välinen yhteistyö, yhteisölliset nuorisoillat	Toteutuu kyllä/ei, tapahtumien määrä	Sivistyspalvelut/ nuorisotoimi, yhdistykset
Kulttuuri- ja liikuntakaveritoiminta	Toteutuu kyllä/ei, toiminnan määrä ja saavutettavuus, tilastot ja asiakaskyselyt	Sivistyspalvelut/ kulttuuritoimi, museot, kirjastot, liikuntatoimi
Oppilaiden vierailut ikäihmisten luo	Toteutuu kyllä/ei, käyntikerrat	Sivistyspalvelut/varhaiskasvatus, perusopetus, lukio
Aijjoos-hankkeen tyyppinen yhteistyö	Toteutuu kyllä/ei, laajuus, toiminnan määrä	Sivistyspalvelut, vanhusneuvosto

Tiivistettynä Kauhavan ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on vahvistaa ikääntyneiden terveyttä ja toimintakykyä sekä tukea mahdollisimman pitkää, aktiivista ja turvallista kotona asumista. Tavoitteeseen pyritään ehkäisemällä liukastumisia ja kaatumisia, parantamalla esteettömyyttä sekä tarjoamalla terveysneuvontaa, elintapaohjausta ja monipuolisia liikuntapalveluja. Lisäksi kaupunki haluaa tarkastella ja tukea yhteisöllistä asumista, tarjota edullisia harrastusmahdollisuuksia ja matalan kynnyksen liikuntatapahtumia sekä hyödyntää kirjastojen palveluja hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisessä. Toimintaa toteutetaan laajassa yhteistyössä kaupungin ulkopuolisten toimijoiden, kuten yhdistysten kanssa.

Ikääntyneiden palvelujen saavutettavuutta turvataan kehittämällä joukkoliikennettä ja palveluliikennettä, tarjoamalla liikkuvia palveluja sekä ylläpitämällä ajantasaista palveluopasta. Ikääntyvän väestön osallisuutta vahvistetaan järjestämällä keskustelutilaisuuksia, kulttuuri- ja liikuntatoimintaa sekä eri sukupolvia yhdistäviä tapahtumia ja kohtaamisia. Kulttuuri- ja liikuntapalveluja viedään myös hoivakoteihin ja palvelutaloihin, ja osallisuutta tuetaan esimerkiksi kulttuuri- ja liikuntakaveritoiminnalla sekä oppilaiden vierailuilla ikäihmisten luona. Näillä toimenpiteillä pyritään vahvistamaan ikäihmisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti oman elinympäristönsä toimintaan.

KAUHAVA